

GAZIANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

Klasik Şiirin Taşradaki Aktüel İzleri: Hasan Şahmaranoğlu'nun *Almıla*'daki Klasik Türk Şiiri Nazım Şekilleriyle Yazılmış Şiirleri

Actual Traces of Classical Poetry in the Countryside: Hasan Şahmaranoğlu's Poems Written in Classical Turkish Poetry Verse Forms in Almıla

Bülent KAYA^{a*}

^a Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kilis / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0002-7970-5059

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 3 Nisan 2024

Kabul tarihi: 8 Ağustos 2024

Anahtar Kelimeler:

Klasik Türk şiiri,

Almıla,

Hasan Şahmaranoğlu,

Gelenek,

Süreklilik.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: April 3, 2024

Accepted: August 8, 2024

Keywords:

Classical Turkish poetry,

Almıla,

Hasan Şahmaranoğlu,

Tradition,

Continuity

ÖZ

Klasik Türk şiiri geleneği yaygın anlamda yaklaşık altı asır sürmüş, önemli temsilciler yetiştirmiştir. 19. yüzyılda da devam eden şiir geleneğinde şekil, muhteva, vezin vb. noktalarda önceki yüzyıllara nazaran bazı değişiklikler ve yenilikler olmuştur. Bu yüzyıldan sonra klasik şiir geleneği devam etmekle beraber eski yaygınlığını yitirmiş, modern Türk şiirinde, halk şiirinde ve halk belleğinde bünyesindeki kaynaklar, motifler, benzetmeler ve diğer unsurlarla yaşamaya devam etmiştir. Günümüzde kısmi de olsa geleneği devam ettiren, klasik Türk şiiri geleneğinin şekil ve muhteva noktasındaki kalıplarına yer veren şair ve şiirler vardır. Bu bağlamda Kilis gibi tarihi ve kültürel zenginliğe sahip, bağrından birçok sanatkar ve edip yetiştirmiş olan bu şehrin öne çıkan kişiliklerinden Hasan Şahmaranoğlu'nun *Almıla* adlı eserindeki klasik Türk şiiri nazım şekilleriyle yazılmış şiirler incelenecektir. Bahsi geçen eserdeki yedi gazel, bir tazmin ve yedi tahmis, Şahmaranoğlu'nun klasik şiir geleneğine olan temaslarıyla, kendi şiir sanatı ve üslubu dikkate alınarak şiirlerinden örneklerle değerlendirilecektir. Kilis'in yetiştirdiği önemli simalar arasında yaptığı çalışmalar ve ortaya koyduğu eserlerle unutulmaz bir yer edinen Şahmaranoğlu'nun, klasik edebiyat geleneği hususunda birçok şairin çıktığı Kilis'in aktüel bir temsilcisi olarak gelenek doğrultusunda ortaya koyduğu şiirler ölçü, muhteva, edebî sanatlar gibi farklı açılardan ele alınacaktır. Böylelikle Kilis özelinde klasik şiir geleneğinin yaşayan formları şekil ve muhteva açısından ortaya konularak alana küçük de olsa katkı sağlanacaktır.

ABSTRACT

The tradition of classical Turkish poetry has lasted for about six centuries in a widespread sense and has raised important representatives. In the 19th century, there were some changes and innovations in terms of form, content, meter, etc. in the poetry tradition compared to the previous centuries. After this century, although the tradition of classical poetry continued, it lost its former prevalence and continued to live in modern Turkish poetry, folk poetry and folk memory with its sources, motifs, similes and other elements. Today, there are poets and poems that continue the tradition, albeit partially, and include the patterns of the classical Turkish poetry tradition in terms of form and content. In this context, the poems written in classical Turkish poetry verse forms in the work *Almıla* by Hasan Şahmaranoğlu, one of the prominent personalities of this city like Kilis, which has historical and cultural richness and has raised many artists and poets from its bosom, will be analyzed. Seven ghazals, one indemnity and seven tahmis in the aforementioned work will be evaluated with examples from Şahmaranoğlu's poems, taking into account his own poetic art and style, with his contacts with the classical poetry tradition. The poems of Şahmaranoğlu, who has an unforgettable place among the important figures raised by Kilis with his works and works, will be discussed in different aspects such as meter, content, literary arts as an actual representative of Kilis, where many poets came out in the classical literature tradition. In this way, the living forms of the classical poetry tradition in Kilis will be revealed in terms of form and content and a small contribution will be made to the field.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: bulentkaya@kilis.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

The tradition of classical Turkish literature is a tradition that reigned for about six centuries and produced many poets. This rich literary tradition produced its last important representatives in the 19th century and gradually began to fade away in the 20th century. However, the influence of classical Turkish poetry continues to live on in modern poets, in different works and in different genres. Although this living tradition has lost its former prevalence and popularity, it still nourishes the poetry of today's poets in terms of motifs, metaphors and many other elements of the tradition. The fact that the traces of the tradition are still alive and that it is an important source in cultural and literary life shows the importance of this tradition in Turkish poetry. The aim of this article is not to present an analysis or summary of these or to discuss the form of Hasan Şahmaranoğlu's poems written in classical Turkish poetry verse forms, but to reveal the appearance of tradition in Şahmaranoğlu's poems by taking into account the important studies mentioned and referring to them from time to time. Apart from the studies on Şahmaranoğlu's literary personality, poetry world and some of his poems, since there is no detailed examination of the poems written in classical Turkish poetry verse forms in his work *Almila*, this study aims to reveal them. The ghazals, restatements and tahmis written in classical Turkish literature verse forms in *Almila* were analyzed by considering Şahmaranoğlu's life, literary personality, works and poetry world. Şahmaranoğlu's poems were evaluated in terms of form, content and linguistic elements. At the point of content, the traditional elements of our classical poetry, mazmuns, motifs, metaphors, etc. The reflections of the elements in Şahmaranoğlu's poems are analyzed. Studies and literature on Şahmaranoğlu have also been utilized, and since there has not been a detailed examination on the subject we mentioned before, it is aimed to contribute to the field with this study. Although Şahmaranoğlu's poems written in syllabic meter in modern style are numerous, the examples given by the poet about classical poetry are also important in terms of determining the extent to which he reflects this tradition in his poems. The examples of classical Turkish poetry analyzed at the end of the study are given separately in the Appendix. Although the tradition of classical Turkish poetry does not exist today with its form and content patterns and classical features, it has partially given examples after the Republic, and has come to the present day by some poets, sometimes undergoing changes in form and sometimes in content. In addition, the reflections of the elements of the classical poetry tradition were not only in well-known poets who wrote poetry in modern style, but the reflections of the tradition continued in provincial cities as well. It is possible to find traces of this tradition in the texture of a city like Kilis, which is located on important routes in history and has raised important names in culture, art and literature. Apart from the poets of classical Turkish literature raised by the city, Hasan Şahmaranoğlu's contact with the tradition of classical poetry is valuable as a living cultural treasure. The historical figures, poets and poets that Kilis has raised in the tradition of classical literature show that the city has the historical and cultural potential at this point. At this point, Şahmaranoğlu's poems should be analyzed and approached with this cultural potential in mind. The poet's poems written in classical Turkish poetry verse forms in his work *Almila* vary in content. The poet, who utilizes the elements of tradition and feeds on tradition, has occasionally included unique expression patterns, similes and elements outside the tradition. In the poet's ghazals and tahmis, the color red and the concepts that evoke this color are widely used. Especially among flowers, the rose is frequently mentioned as an element of simile with its color and connotations. In the tradition of classical poetry, many poets use words such as bâde and wine, which evoke the color red, and elements of beauty related to the beloved such as the red lips and the face with its resemblance to a rose. At this point, it can be thought that the red color in the poems in question is especially preferred as a stylistic feature or personal preference of the poet. The rose motif in ghazals and tahmis is given literally, sometimes as a metaphor, and mostly as an element of simile related to the beloved and the beloved, as it evokes the color red. Where the rose is mentioned, the emphasis on the rose is increased and the rose is reinforced through the art of repetition. In short, the image of the beloved in the poet's mind is very much associated with the rose. The diversity in the use of literary arts in Şahmaranoğlu's poems and especially the frequency of certain literary arts in the poems are remarkable. In the poet's ghazals, restitution and tahmis, literary arts such as open istiâre, istifhâm, closed istiâre, metaphor, allegory, nidâ, tecâhül-i ârif, tecrîd, telmih, tekrar, tenasüp, teşbih-i belîğ, teşbih-i mufassal, teşbih-i tafidili, tawriye, contradiction are used. Among these, the use of the art of repetition in different parts of the verse or couplet and in different functions draws attention. Repetition is an art that provides harmony in the poet's poems and has permeated his poems as a stylistic feature. In terms of the traces of the classical poetry tradition in the provinces, Şahmaranoğlu's poems are noteworthy in terms of being living, vivid traces of the classical poetry tradition, and we believe that our study will be a model for the detection and evaluation of the reflections of the tradition in poets in different cities, albeit with limited examples.

Giriş

Klasik Türk edebiyatı geleneği yaklaşık altı asır hüküm sürmüş, çok sayıda şair yetiştirmiş bir gelenektir. Bu zengin edebî gelenek, 19. yüzyılla birlikte son önemli temsilcilerini yetiştirerek 20. yüzyıla gelindiğinde yavaş yavaş sönümlenmeye başlamıştır. Fakat klasik Türk şiirinin etkisi modern şairlerde, farklı eserlerde, farklı türlerde yaşamaya devam etmektedir. Bu gelenek her ne kadar eski yaygınlığını ve popüleritesini yitirmiş olsa da, günümüz şairlerinin şiirlerini motif, metafor ve geleneğe dair birçok unsur noktasında beslemektedir. Geleneğin izlerinin hâlen yaşıyor olması, kültür ve edebiyat hayatında önemli bir menba olması, bu geleneğin Türk şiiri içerisindeki önemini göstermektedir.

Tanzimat sonrası dönemde klasik Türk şiiri ile ilgili bağlarını koparan modern Türk şiiri, kaynak olarak Batı'yla Fransız Edebiyatı'nı örnek almıştır. 1960'tan sonra klasik Türk şiiri nazım şekilleri örnek alınmaya başlar (Yılmaz, 2017, s. 61). Bu, bir bakıma eskinin kültür menbaından beslenmedir. Bu dönem şiirlerinde klasik şiir geleneğinin en önemli nazım şekli olan gazel öne çıkar. 1980 sonrası Türk edebiyatında gazel nazım şekli diğer nazım şekillerine nazaran daha fazla tercih edilmiştir. Bu dönem şairleri klasik gazel nazım şekli üzerinde birtakım tasarruflarda bulunmuşlardır. Gazellere kendilerine göre başlık eklemişler, kimi zaman yalnızca gazel başlığıyla yetinmişlerdir. Bazen ise hiç başlık kullanılmamıştır. Şiirlerinde mahlas da çoğunlukla kullanılmayan şairler, daha çok kıta ve müstezadı andıran şiirler yazmışlardır. 80 sonrası şairler, Divan şiiri geleneğinden muhteva noktasında istifade ederlerken klasik nazım şekilleri üzerinde de kendilerince deneme yapmışlardır. Bu şekillerde şiirlerinde yenilikler denemişlerdir (Çakır, 2016, s. 682). Kaynakların da belirttiği üzere klasik Türk şiiri nazım şekilleri ve şiir geleneğinin muhtevası noktasında modern dönem şairlerinin kendilerince tasarrufları olmuş, gelenekten kendi bakış açılarıncı farklı yönlerden istifade etmişlerdir. Bu hususta geleneğin, şekil ve muhteva unsurlarıyla birebir devamı zaten makul olmayıp ister istemez zamanın koşullarına, edebî zevkine ve anlayışına göre uyarlanmıştır.

Klasik Türk şiiri nazım şekilleriyle alakalı yapılmış önemli çalışmalar bulunmaktadır. Özellikle Cumhuriyet sonrası dönem ve günümüz şairlerinin şiirlerinde klasik edebiyat unsurlarının kullanımına dair de yapılmış birçok çalışma mevcuttur. Bunun yanında geleneğin farklı edebiyat sahalarındaki müşterek yönlerine dair de başta Cemal Kurnaz'ın (Kurnaz, 1997) çalışması olmak üzere yapılmış ilmî çalışmalar bulunmaktadır. Bu yazının amacı bunların tahlilini ya da özetini sunmak veya Hasan Şahmaranoğlu'nun klasik Türk şiiri nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerinin şekil tartışmasını yapmak olmayıp bahsi geçen önemli çalışmalar da dikkate alınarak yer yer bunlara atıflar yoluyla geleneğin Şahmaranoğlu'nun şiirlerindeki görünümünü ortaya koymaktır. Şahmaranoğlu'nun edebî kişiliği, şiir dünyası ve bazı şiirlerine dair yapılmış çalışmalardan ayrı olarak *Almula* isimli eserindeki klasik Türk şiiri nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerle ilgili detaylı bir inceleme yapılmadığı için bu çalışmayla bunları ortaya koymak hedeflenmiştir.

Almula'da yer alan klasik Türk edebiyatı nazım şekilleriyle yazılmış gazeller, tazmin ve tahmisler, Şahmaranoğlu'nun hayatı, edebî kişiliği, eserleri ve şiir dünyası dikkate alınarak incelenmiştir. Şahmaranoğlu'nun mevzubahis şiirleri şekil, muhteva ve dilsel unsurlar bakımından değerlendirilmiştir. Muhteva noktasında klasik şiirimizin geleneksel unsurları, mazmunları, motifleri, mecazları vb. unsurların Şahmaranoğlu'nun şiirlerindeki yansımaları ortaya konularak incelenmiştir. Şahmaranoğlu özelinde yapılmış çalışmalardan ve literatürden de istifade edilmiş, öncesinde bahsettiğimiz konuyla ilgili detaylı bir inceleme yapılmadığı için çalışmayla alana katkı sunmak hedeflenmiştir. Şahmaranoğlu'nun modern tarzda hece ölçüsüyle yazdığı şiirler sayıca fazla olmakla birlikte, şairin klasik şiire dair verdiği örnekler de onun bu geleneği ne ölçüde şiirlerine yansıttığının tespiti bakımından önem arz etmektedir. Çalışmanın sonunda incelenen klasik Türk şiiri örnekleri, *Ekler* bölümünde ayrıca verilmiştir.

Bir Kültür Merkezi Olarak Kilis

Osmanlı Devleti döneminde Halep sancağına bağlı bir kaza merkezi olan Kilis, Anadolu'da kültür ve edebiyat ortamının geliştiği önemli merkezlerden biridir. Kilis'te hatırı sayılır derecede şair ve edebiyatçı yetişmiş¹, nesilden nesile zengin edebiyat birikimi aktarılmıştır. Klasik Türk şiirinden halk şiirine, sözlü kültürden basın yayın faaliyetlerine kadar uzanan geniş bir edebî hayat vardır (Kanter ve Genç, 2023, s. 653). Bu hususta Kilis'in zengin edebî birikimini ortaya koymak amacıyla birçok akademik çalışma yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir.

Kilis'teki klasik Türk edebiyatı geleneğiyle ilgili de fazla sayıda çalışma yapılmış, bu çalışmalarla şehirdeki zengin edebî birikim, edebî şahsiyetler ve şairler birçok yönüyle incelenerek ortaya konulmuştur. Konuyla ilgili kendisi de Kilis'li olan Faruk Kadri Timurtaş'ın *Kilis Tarihi* adlı eserinde (Timurtaş, 1932) Kilis'li şairlerin hayatı, edebî kişiliği ve eserlerinden örnekler verilir. Kilis şairleriyle ilgili yapılmış önemli çalışmalardan biri de Seyfettin Başçılar'ın *Kilisli Divan Şiirleri Antolojisi* adlı eseridir (Başçılar, 1998). Eserin ön sözünde Kilisli divan şairlerinin ve şiirlerin özelliklerine değinilir. Ruhi Efendi, Mehmet Sezai Efendi, Abdullah Sermest Efendi, Zihni Baba, Cezzarinoğlu H. Ahmet gibi şairler ve şiirlerinin özellikleri zikredilir (Başçılar, 1998, s. 6). Kilis tarihi, coğrafyası, kültürü, edebiyatı, mimarisi ve sanatıyla ilgili yapılmış önemli ve son çalışmalardan birisi de iki ciltlik *Geçmişten Günümüze Bilge Şehir Kilis* adlı (Yıldırım, 2018) çalışmadır. Eserdeki *Kilis'te Edebî Hayat* bölümünde Kilis'in edebî hayatı, *Klasik Türk Edebiyatı Döneminde Kilis'te Edebiyat*, *Cumhuriyet Sonrasında Kilis'te Edebiyat*, *Kilis'te Yerel Basın ve Edebiyat* başlıklarıyla ele alınmış, konuyla ilgili yapılmış çalışmalardan söz edilmiştir (Kanter ve Genç, 2018, s. 653-705). Bütün bunların dışında Kilisli divan şairleriyle ilgili de metin neşri ve inceleme çalışmaları yapılmıştır.

Cumhuriyet sonrasında Türk edebiyatı noktasında Kilis'in yetiştirdiği önemli edipler vardır. Hasan Şahmaranoğlu bu isimlerden biridir. Hasan Şahmaranoğlu'nun Kilis kültürüne dair derlemeleri ve şiirleri yer almaktadır. Yerel temsilcilerin yanında Türk kültür ve sanatının milliyetçi çizgideki temsilcileriyle de ilgilenmiştir. Bu husustaki birikimini eserlerine yansıtarak geniş bir resim ortaya koymuştur. Şahmaranoğlu'nun resminde Yahya Kemal Beyatlı, Hüseyin Nihal Atsız, Arif Nihat Asya ve Necip Fazıl Kısakürek'ten izler bulunur. Millî tarih şuuruyla eserlerinde memleket sevgisinden işaretler yer alır (Macit, 2013, s. 441).

Çalışmaya konu olan eser, Hasan Şahmaranoğlu'nun *Almula* isimli eseridir. *Almula*, (Şahmaranoğlu, 2018) Şahmaranoğlu'nun şiir dünyasının anlaşılması ve değerlendirilmesi noktasında önemlidir. Bütüncül olarak bakıldığında *Almula*'daki konu çeşitliliği fazla olmakla birlikte şairin ideolojik çizgisi ve hayata bakışından da kaynaklanan; Türklük, Türk tarihi, Türk kahramanları, Türk tarihindeki sembol yapılar, tarihî şehirler, mekânlar vb. konu ve hususların daha ön planda olduğu görülür. Bu bakımdan şairin şiirlerinde Türk tarihi ve kültürüne dair önemli bir kelime ve kavram dünyasından söz edilebilir: Türk devletleri (Harzemşahlar, Uygurlar, Türk tarihindeki kahramanlar, hükümdarlar (Alper Tunga, Aybars, Mete Han, Tomris Hatun, Mustafa Kemal Atatürk, Fevzi Çakmak, Osmanlı padişahları (Osman Bey, Sultan Murad), kutsal yerler, mekânlar (Ötüken, Tanrı Dağı), Türk kültür ve edebiyatındaki önemli isimler (Dede Korkut, Yunus Emre), eski Türk şairleri (Çuçu), semboller (Bozkurt) vb. *Almula*'daki birçok şiirde şairin Türklük çizgisinin izlerini takip etmek, bunlara dair somut

¹ Kilisli olan bazı şairler şunlardır: Fakrî Dede, Hâkî, Kâ'il, Resim, Rıfkî, Rûhî, Mehmed Emin Vahîd Paşa, Celal Paşa, Lutfullah Hâzım, Hâmî, Abdullah Sermest Efendi.

veriler görmek mümkündür. Örnek olarak Hüseyin Nihal Atsız hakkında yazdığı, *Atsız Bey* başlıklı şiiri, Atsız'ın şahsiyetinde Türklük ve tarihteki Türk kahramanlarının hamasi bir edayla anlatıldığı bir şiiirdir.

Almila'daki klasik Türk şiiri nazım şekilleriyle yazılmış manzumelerde Türklerin milli ölçüsü olan hece ölçüsü kullanılmıştır. Modern Türk şiirinde de hece ölçüsüyle gazel söyleme geleneği yaygındır. Klasik kültürde Harput, Urfa, Diyarbakır, Erzurum ve bir ölçüde de Antep ve çevresinde yazılmış divanların sayısı fazladır. 19. yüzyıldan sonra belirli merkezlerde heyecanını kaybeden divan şiiri, taşradaki şehirlerde mahalli renklerle yaşamaya devam etmiştir. Şahmaranoğlu'nun hazırladığı *Cumhuriyet Dönemi Şairler Antolojisi*'nde divan şairlerine yazılan nazireler, tahmisler, tazminler geleneksel kültürün taşra şehrindeki son örnekleri gibidir (Macit, 2013, s. 443). Macit'in de ifade ettiği üzere, Kilis'te yaşayan, yörenin kültürüyle ve edebiyatıyla yoğrulmuş Şahmaranoğlu'nun klasik Türk şiiri geleneği çerçevesinde yazmış olduğu şiirleri, geleneğin etkisinin sınırlı da olsa yaşadığının göstergelerinden biridir. Aynı zamanda bu durum, klasik şiir estetiğinin ve bünyesinde ihtiva ettiği unsurların nostaljik birer unsur olmaktan ziyade eskimeyen ve kalıcı şeyler de içerdiğinin göstergesidir. Şahmaranoğlu'nun bahsi geçen şiirlerinde tabii olarak yaşadığı çağın kelimeleri, kültürüyle kendi dünya görüşünün izleri sinmiş ve yer yer gelenekten ayrılan yönleri olsa da şairin geleneği bildiği ve geleneğe önem verdiği anlaşılmaktadır. Bazı şiirlerindeki gelenekte az rastlanan ya da olmayan motif ve imgelerin geleneksel şiir kalıbına uygun şekilde mezc edilmesi, şairin şiirlerindeki orijinalitesinin de göstergesidir.

Hasan Şahmaranoğlu'nun Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği

Hasan Şahmaranoğlu 1935 yılında Kilis'te doğmuştur. Ortaokulu yarıda bırakan Şahmaranoğlu'nu babası meslek sahibi olması için otomobil tamircisinin yanına verir. Okuma yazma uğraşı hayatının her zaman bir parçası olmuştur (Karadoğulları, 2018, s. 56). İstanbul Maltepe'de askerliğini yaparken Hüseyin Nihal Atsız'la tanışan Şahmaranoğlu, askerlikten sonra da İstanbul'da yaşamaya devam eder. İstanbul'da bulunduğu süre boyunca *Ötüken* dergisinin çıkmasında Nihal Atsız'a yardımcı olur. Abdürrahim Karakoç'un bir şiirinin *Ötüken*'de yayımlanmasına vesile olur. İki şair arasında uzun yıllar dostluk devam eder. Atsız'ın ölümünü müteakip *Orkun* dergisinin çıkmasına katkıda bulunur. *Hisar*, *Toprak*, *Töre* gibi dergilerde yazıları yayımlanır (Hüküm, 2018, s. 91). Şairin, *Arabistan Geceleri* ve *Yanbu'da Türk Evleri* isimli şiirleri Arabistan'da kaldığı günlerde yazılmıştır (Hüküm, 2018, s. 90).²

Şahmaranoğlu'nun ilk şiir denemeleri, 1950'den sonra Kilis'te çıkmaya başlayan *Genç Kilis*, *Hududeli*, *Demokrat Kilis* gibi gazetelerde yayımlanır. Farklı gazetelerde, özellikle de *Kilis Kent Gazetesi*'nde, *Bekir Vahid-i Zaman* ve *Aşık Kutlu* mahlaslarıyla taşlamalar yazmıştır. *Kilis Kent Gazetesi*'ndeki Galip Keleş, Korkmaz Kın, Muhlis Salihoğlu, Muhittin Özaktaş ve Şevket Bulut gibi isimlerle olan atışmaları yayımlanmıştır. Aynı gazetede yayımlanan, *Deli* adlı bir de öyküsü bulunur (Hüküm, 2018, s. 91).

Şahmaranoğlu'nun şiirlerinde Yahya Kemal Beyatlı'nın ve Necip Fazıl Kısakürek'in etkileri görülür. *Canbolat Cammü'nde Sabah* isimli şiiri Yahya Kemal'in *Süleymaniye'de Bayram Sabahı*; *Sokaklar* adlı şiiri de Necip Fazıl Kısakürek'in *Kaldırımlar* adlı şiirine nazire gibi olup bu şairlerden etkiler taşımaktadır (Macit, 2013, s.442). *Almila* isimli eserindeki çok

² Güler Hanım ile evlenen Şahmaranoğlu'nun bu evlilikten Nilgün, Gökçekkız, Mehmet Buğra ve Ersegün isimlerinde dört çocuğu olmuştur. Batman TPAO'da çalışan Şahmaranoğlu, emekli olduktan sonra İstanbul'a giderek iki yıl kadar özel bir şirkette makine ustabaşı olarak çalışır. Suudi Arabistan'da da bir dönem çalıştıktan sonra hastalığından dolayı Kilis'e dönerek kendi atölyesini kurar ve burada çalışmaya başlar.

sayıda şiirden *Son Umut*, *Gülüm Kurumuş*, *Yanbu'da Türk Evleri* gibi şiirler kendi özgünlüğünü yakaladığı şiirlerdir (Hüküm, 2018, s. 95). Şiirlerini *Almula*'da toplayan şairin, daha önce yayımladığı *Korku Duası* (1992) isimli eserindeki iki perdelik manzum piyes de *Almula* kitabında yer alır. *Almula*'nın 2012 ve 2018 yıllarında olmak üzere iki ayrı baskısı yapılmıştır. İkinci baskısında ilk baskıda yer almayan *Adsız Aşk*, *Sıla Hasreti*, *Sitem 1*, *Sitem 2*, *Seveceksin*, *Yavru Ceylan*, *İl Bilge Hatun Sen Varsın*, *İl Bilge Hatun Güler Şahmaran'a*, *Torunum Okan'a* adlı şiirler yer alır (Hüküm, 2018, s. 93).

Şahmaranoğlu'nun hayata ve sanata bakışını şekillendiren esas unsur, Hüseyin Nihal Atsız'a olan muhabbeti ve sevgisidir. Atsız'ın *Yolların Sonu* adlı kitabındaki şiirler, Şahmaranoğlu'nun şiirinin şekilsel yapısını, romanlarındaki düşünceler ve kahramanlar ise içeriğini belirler (Macit, 2013, s. 441). Aşk, gurbet, tabiat sevgisi şiirlerindeki temel konulardandır. Yalın ve açık bir üslupla gazeller de yazmıştır. Edirneli Nazmî, Abdullah Sermest, Abdullah Ercan, Avni Keçik ve Nihat Ferah'ın gazellerini tahmis etmiştir (Macit, 2013, s. 443). Şairin *Otman Dağı* adlı şiiri türküler olarak bestelenmiş; *Almula* ve *Yağız Atlı* şiirleri ise Grup Orhun tarafından bestelenerek seslendirilmiştir. Bütün bunların dışında Şahmaranoğlu'nun biri antoloji olmak üzere çeşitli araştırma ve derleme çalışmaları da bulunmaktadır (Hüküm, 2019).

Türk kültürünü ve tarihini bilinçli bir şekilde eserlerine yansıtan Şahmaranoğlu'nun araştırma, inceleme ve antoloji türünde eserleri bulunmaktadır (Kanter ve Genç, 2018: 682): *Cumhuriyet Dönemi Kilisli Şairler Antolojisi* (1994, 2013), *Kilis Türküleri* (2020), *Kilis'in Ünlüleri* (2003), *Kilisli Kubadoğlu Süleyman Bey* (2004), *Kilisli Büyük Tarihçi Necip Asım Yazıksız* (2013), *Kilis Kuva-yi Milliye Kumandanı Şahin Bey ve Gerçekler* (2013), *Sağırname ve Sağır Kâtip Divanı* (2021).

***Almula*'da Klasik Türk Şiiri Nazım Şekilleriyle Yazılmış Şiirler**

Almula'da klasik Türk edebiyatı nazım şekilleriyle yazılmış 7 gazel, 1 tazmin ve 7 tahmis yer alır. Gazel başlıkları, *Gazel-1*, *Gazel-2* ... *Gazel-7* şeklindedir. Özellikle 1980 sonrası Türk şiirinde gazel nazım şekli ön plandadır. Genellikle bu dönem şiirlerinde gazelin beyitlerle yazılması ve kafiye örgüsü esas alınırken, kimi şairler gazel başlığını tercih etmiş kimileri ise hiç başlık kullanmamıştır. Ancak gazel başlığını tercih edenler çoğunluktadır. Ayrıca vezinsiz kullanımlar da yaygındır. İstisnalar dışında gazelerde mahlas ve isim kullanılmamıştır (Çakır, 2016, s. 682).

Şahmaranoğlu, gazelerinde Hasan ismini kullanmış, isim gelenekte olduğu üzere gazellerin son beyitlerinin ilk mısralarında zikredilmiştir. Gazeller 14'lü (7+7) hece ölçüsüyle yazılmıştır. Gazelerde aruz vezninin kullanılmaması, yer yer gelenekte yer almayan motif ve benzetmelerle yeni kelimelere yer verilmesi, gazellerin gelenekten ayrılan en önemli taraflarıdır. Bunun yanında gazellerin hepsinde beyit sayısının 5 olması klasik Türk şiiri geleneğindeki 3, 5, 7 gibi tek sayılı rakamlarla gazel yazma geleneğiyle örtüşür. Aynı zamanda klasik şiirin başta kaynakları, kelime kadrosu, benzetmeleri ve diğer unsurları olmak üzere bunlara gazelerde sıklıkla yer verilmesi de geleneğe olan sıkı temasın göstergesidir.

Gazeller; kafiye ve redif, dilsel unsurların kullanımı (aliterasyon ve asonanslar), hece ölçüsü ve muhteva noktalarında incelenmiştir.

Gazellerin kafiye şeması aa/xa/xa... şeklinde olup gelenekteki gazel kafiye örgüsüyle aynıdır. *Gazel-1*'de *beklemişim* kelimesi mısra sonlarında redif olarak kullanılmış, ayrıca kafiye unsuru olarak bu kelimedenden önce *ce/ca* heceleri verilmiştir. *Gazel-2*, *Gazel-3* ve *Gazel 4*'te de kafiye şeması gazel nazım şekliyle uyumlu olup bu gazelerde redif ve rediften önceki kelimedede kafiye sesleri kullanılmıştır. Aynı şekilde *Gazel-5*, *Gazel-6* ve *Gazel 7*'nin de kafiye şemaları aynıdır. Yalnızca *Gazel-5*'te redif kullanılmamış, diğer bütün gazelerde redif kullanılmıştır.

Redifler bir gazel haricinde (gül) genellikle fiillerden seçilmiştir: Beklemişim, severim, gider, göreyim, kalır.

Gazel-1'de bir beyit haricinde kafiyeyi oluşturan kelimeler zarf görevindedir. Gazel-2, Gazel-4, Gazel-5, Gazel-6 ve Gazel 7'de isim türündedir. Gazel-3'te ise kafiyeyi oluşturan kelimeler fiil türündedir. Eskilerin kafiye anlayışında kafiyeyi oluşturan kelimelerin aynı türden olması önemliydi. Zorunlu durumlar dışında buna dikkat edilirdi (Yüksel, 1963, s. 61). Bu bağlamda Şahmaranoğlu'nun gazellerinde redif dışarıda tutulursa bir beyit haricindeki bütün beyitlerde bu anlayışa dikkat edilmiştir. Böylelikle kafiyeler arasında bir paralelizm ve ahenk sağlanmıştır.

Dilsel Unsurların Kullanımı

Şahmaranoğlu'nun gazellerinin dili açık ve anlaşılır olup çok fazla Arapça ve Farsça kökenli kelime kullanılmamıştır. Kullanılan Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin çoğunluğu ise günümüz Türkçesinde de kullanımda olan bilindik, Türkçe sözlüklerde de yer alan kelimelerdir: Akıl, âşık, ayıp, bahar, cünun, çehre, dünya, gam, gül, hale, ham, hane, hava, hayat, hayran, hüznün, ıtır, ilham, kadeh, meyhane, nakış, ömür, renk, selam, sevda, sultan, şelale, şeytan, tamam, tane, tarumar, yakut, zapt. Kelime tercihlerinin bu şekilde olması, günümüz okuru açısından şairin şiirlerini daha anlaşılır kılmaktadır.

Bunların dışında kökeni Soğdça olan *kent* kelimesiyle (Tietze, 2016), Fransızca *bluz* ve *pantolon* kelimeleri (Tietze, 2016) gazelerde yer almaktadır. Arkaik bir unsur olarak içeri manasında *içre* kelimesi kullanılmıştır. Bu kelimenin kullanımı bir bakıma şairin geleneğe göndermesi gibidir. Genel olarak bakıldığında yabancı dillerden girmiş kelimeler kullanılmış olmakla beraber, bunların daha çok Türkçeye yerleşmiş kelimeler olduğu ve şairin öz Türkçe kelime kullanımı noktasında ayrı bir hassasiyet taşıdığı, bazılarını da bilinçli kullandığı söylenebilir. Bu, şairin dünya görüşüyle de ilintili yapmış olduğu tercihlerle ilgili olmalıdır. Şairin dünya görüşü etrafında şekillenen şiir dünyasına ve bazı kelime tercihlerine bakıldığında Türkçe hususunda duyarlılığı olduğu söylenebilir. *Almila*'daki klasik Türk edebiyatı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerde de görülen bu hassasiyet kısmi de olsa gelenekle bağlantılı bu şiirlere de yansımıştır. *Etraf, nehir, sır* gibi yaygın ve divan şiirinde de sıkça kullanılmış kelimeler yerine bunların öz Türkçeleri olan *çevre, ırmak* ve *giz* (Tietze, 2016) kelimelerinin kullanımı bilinçli bir tercih gibi durmaktadır. Nitekim örnek olarak *çevre* kelimesi ısrarla üç farklı beyitte kullanılmıştır:

Gözlerinle **çevreye** tatlı tatlı bakarsın

O güzel gözlerinin kapağını severim G.2/2

Gül yağmakta **çevreye** bir gül yağmurudur bu,

Gül takmış gözlerine, pembe pembe bakar gül. G.3/2

Bir gül bayramıdır Hasan, **çevre** dolmuş güllerle,

Coşar güller ırmağı, gül bendini yıkar gül. G.3/5

Şahmaranoğlu'nun gazellerinde aliterasyon ve asonanslar da kullanılmıştır. Gazel-1'in ilk ve ikinci beytinde beytinde özellikle n sesleri ben, senin, nice, gündüz, yolunu kelimelerinde tekrar edilmiştir:

Ben senin yolunu ki bir **nice** beklemişim

Gündüzü şöyle bırak hep gece beklemişim G.1/1

Bir duygu seli ile donanarak günbegün

Ya yaşmaklı bir sultan ya ece beklemişim G. 1/2

Ancak genel olarak aliterasyon ve asonanslara örnekler olsa da şairlerin bütününde ses uyumlarının fazla olduğu söylenemez. Özellikle bazı söz sanatlarını vurgu ve pekiştirme maksadıyla bilinçli kullanan şairin bazı sesler vasıtasıyla müzikalite yakalamaya çalıştığı, ses, söz ve anlam uyumuna dikkat ettiğini söylemek yerinde olmayacaktır. Bunun yerine şairin şiirlerinde daha çok anlama, kelimeler arasındaki anlamsal bağlantılarla çağrışımlara önem verdiği söylenebilir.

Hece Ölçüsünün Kullanımı

Türkçenin doğal ölçüsü hece ölçüsü (hece vezni)dür. Eskilerin deyimiyle heceler parmakla sayıldığından *vezn-i benân*, *hesâb-ı benân* ve *parmak hesabı* isimleri de verilmiştir. Türkçe’de Arap ve İran edebiyatının etkisinin olmadığı devirlerde Türkler hece ölçüsünü kullanmışlar, bu edebiyatların etkisiyle de aruz ölçüsü de edebiyatımıza girmiştir. Divan şairleri genellikle aruz ölçüsünü kullanırken, halk şairleri hece ölçüsünü tercih etmişlerdir. Bunun yanında Nedim (ö. 1730) gibi hece ölçüsünü kullanan şairler de olmuştur (Dilçin, 1983, s. 39).

Şahmaranoğlu’nun gazellerinde Türklerin millî ölçüsü olan hece ölçüsü kullanılmıştır. *Almila*’daki gazeller iki duraklı ölçülerden (Dilçin, 1983, s. 41) 14’lü (7+7) hece ölçüsüyle yazılmıştır. Yer yer bazı kısımlar *Mefâilün/feilâtün/mefâilün/feilün* ve *Mefülü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün* kalıbıyla uyum gösterse de genellikle beyit mısraları açısından gazellerin bütününe bakıldığında uyum olmayıp bunlar tesadüfi ya da imâle, zihaf ve med gibi aruz kuralları yoluyla olanlardır. Nitekim Türk edebiyatında modern gazel yazma geleneğinde genellikle hece ölçüsü kullanılmıştır. Bunun yanında serbest tarzda, ölçüsüz yazarlar da olmuştur.

Şahmaranoğlu’nun gazellerinin konusu aşk olup daha çok âşıkâne tarzda yazılmıştır. Yer yer bazı beyitlerde lirik söyleyişler (G. 6/1, G. 6/2) görülür. Gazelerde sevgiliye duyulan hasret (G.1), sevgili yolunda çekilen sıkıntılar (G.1), sevgiliye duyulan aşkın yüceliği, sevgiliye geçirilen zamanın kıymeti gibi konular işlenmiştir. Şairin gazellerinde samimi ve içten bir tarz vardır. Gazellerinde klasik Türk şiiri geleneğinin kalıplaşmış benzetme ve mecaz unsurlarından istifade eden şair, klasik şiirin konu ve kaynaklarına olan vukufunu da ortaya koymuştur. Elbette ki 7 gazel üzerinden böyle bir değerlendirme yapmak her zaman isabetli olmasa da, gazeller incelendiğinde şairin geleneğe dair bilgisi olduğu kısmen de olsa anlaşılabilir, klasik şiir geleneğinin bazı önemli şairlerinden etkilendiği görülmektedir. Şahmaranoğlu’nun Kilisli olan divan şairlerinden etkilenmiş olması daha makuldür. Gelenekteki sevgilinin güzellik unsurlarına temas eden Şahmaranoğlu, gazellerinde gelenekte nadir karşılaşılan ya da yer almayan benzetmeler de kullanmıştır. Gazel-1 ve Gazel-7 haricindeki diğer gazelerde; dudak, ayva tüyleri, güzel ve siyah gözler, siyah saçlar, yürüyüş, ten, diş, yanak gibi sevgiliye ait uzuvları gelenekteki anlatımlara paralel verilmiştir.

Şahmaranoğlu’nun gazellerinde edebî sanatların zenginliği dikkat çeker. Gazelerde açık *istiâre*, *cinas*, *istifham*, *tecâhül-i ârif*, *mecaz-ı mürsel*, *mübalağa*, *nidâ*, *rücû*, *tecrîd*, *telmih*, *tekrir*, *tenasüp*, *teşbih-i belîğ*, *teşhis*, *tevriye* ve *tezat* gibi edebî sanatlar kullanılmıştır.

Şairin şiirlerinde önemli yer tutan kırmızı renk farklı kavramlarla verilir. Aşağıdaki beyitte sevgiliyi temaşa eden şair, onun gözleri ve bakışları ile gül arasında benzerlik ilişkisi

kurarken gülün çağrışımlarından da faydalanır. Sevgilinin bakışlarını *açık istiâre* yoluyla güle benzeten şair, aynı zamanda mübalağa yoluyla da etrafının güllerle kaplandığını anlatır:

Gül yağmakta çevreye bir **gül** yağmurudur bu,

Gül takmış gözlerine, pembe pembe bakar gül G.3/2

Gül renkli dudakların kırmızı rengini nükte bir şekilde soru yoluyla (istifhâm) veren şair, güle benzeyen dudakların aynı zamanda bir çöl alevi gibi gönlü yaktığını söyler:

Bu gül dudaklar nerden, almış rengini bilmem,

Bir çöl alevi sanki gönülleri yakar gül G.3/3

Gazellerin mahlas beyitlerinde Hasan ismiyle birlikte seslenme ünlemleri kullanılmamış olmakla birlikte beytin bağlamına bakıldığında bu ünlemler olmaksızın şair *nidâ* sanatı yoluyla kendine hitapta bulunur:

Kırmızıya vurgunluk gülde olunca **Hasan**

Gönül sevda yolunda gülün meyhanesidir G.5/5

Eğer **Hasan** böyle gelir geçerse dünya

Bu mutluluk anını zamanında göreyim G.6/5

Tecrîd yoluyla yalnızca kendine seslenmeyen şair, bazı beyitlerinde seslenme ünlemleriyle sevgiliye de hitap eder:

Çıldırır beni şimdi sekerek yürüyüşün,

Durma yürü **ey güzel**, sonra bu ilham gider. G.4/5

Tecrîd sanatı beyitlerde çoğunlukla şairin kendine seslenerek kendini soyutlaması şeklinde yapılmıştır:

Bir güzelsin dünyada görür **Hasan** bes seni

Anlatılmaz o güzel kucağını severim G.2/5

Kimi beyitlerde ise şair, kendi gönlünü soyutlayarak *tecrîd* yapar:

Kırmızıya vurgunluk gülde olunca Hasan

Gönül sevda yolunda gülün meyhanesidir G.5/5

Bu gül dudaklar nerden, almış rengini bilmem,

Bir çöl alevi sanki **gönülleri** yakar gül. G.3/3

Aşağıdaki ilk beyitte *şeytan* ve *Tanrı* kelimeriyle *telmih* yapan şair, sonraki beyitte *Erzurum taşı* ifadesiyle taşın kıymetine gönderme yaparken taşın parlaklığıyla sevgilinin gözünün ışıltısını ilişkilendirmiştir:

Saçlarının düşüşü bembeyaz omuzları

Ya *şeytanın* oyunu ya *Tanrı* cilvesidir G.5/2

Gözlerinde *Erzurum taşının* pırıltısı

Bir ışık demeti ki gecenin halesidir G.5/3

Şahmaranoğlu'nun gazellerinde ön planda olan, şairin üslubuna sinmiş sanatlardan biri de *tekrir* olup bu sanata dair çok fazla örnek vardır. Gazellerdeki *tekrir* kullanımı farklı görünümledir: İsmi beytin farklı yerlerinde birçok defa tekrarı, fiilin mısra sonlarında tekrarı, ikileme şeklinde tekrarlar (zarf görevinde), fiilin farklı eklerle tekrarı, tek mısradaki ismin tekrarı, tek mısradaki bağlaç tekrarı, tek mısradaki sıfat tekrarı. Görüldüğü üzere *tekrir*in şairin beyitlerine yansması çeşitlidir. Bu, şairin sınırlı sayıdaki gazellerinde bu sanata verdiği önemi ve sanatın gücünden istifade etmek istediğinin göstergesidir. Aynı zamanda *tekrir* yoluyla ahenkli bir anlatım sağlanmıştır.

Klasik Türk şiirinde redifi gül olan birçok gazel yazılmıştır. Her dönemde şiirlerde yer alan gül çoğu zaman sevgilinin bir sembolü olarak kullanılmıştır. Birçok şair gazellerinin makta beyitlerinde şiirlerini güle benzetmişlerdir (Erdoğan ve Akgül, 2016, s. 63).

Tekrir sanatı şairin gazellerinde önemli bir işlev görür. Birçok beyitte tekrare pekiştirme ve vurgu amaçlı müracaat edilmiştir. Aşağıdaki örnek beyitte gül kelimesinde açık istiare yapılmış olup ayrıca kelimenin beyitte dört kere tekrar edilmesi kelimenin anlam ve çağrışımına olan vurguyu artırarak beytin ahengine katkı sağlamıştır. Sevgilinin bütünüyle ya da farklı uzuvlarıyla gülü temsil edişi, *tekrir* sanatıyla ön planda tutulmuştur:

Gül yağmakta çevreye bir **gül** yağmurudur bu,

Gül takmiş gözlerine, pembe pembe bakar **gül**. G.3/2 (Şahmaranoğlu, 2018, s. 53).

Aynı gazelin bir başka beytinde de gül kelimesinin şair tarafından bilinçli ve çok işlevli tekrarı yapılmıştır. *Tekrir* sanatının şairin şiirlerindeki zengin kullanımlarına en iyi örneklerden biridir. Sekiz kere tekrar edilen gül kelimesi farklı görev ve işlevlerde kullanılmıştır: Belirtisiz isim tamlamasının tamlayan ögesi (*gül* çağlayanı), özne görevinde (*gül* karışır, akar *gül*, takar *gül*), zarf görevinde (*gül gül* olup). İkinci mısradaki gül kelimesinin ilk mısraya nazaran iki kere fazla kullanılmış olması güle olan vurguyu artırmıştır. Beyit gülün adeta tedrici bir artışını yansıtır:

Bir **gül** çağlayanıdır³, **gül** karışır akar **gül**.

Gül ile **gül gül** olup, **gül** göğsüne takar **gül**, G.3/1

Kısaca üçüncü gazelin her beytinin ana unsuru güldür. Gül kavramı etrafında beyitlerde yer yer söz oyunları ve cinas sanatı yoluyla kelimenin farklı anlam ve çağrışımları da ön planda tutulmuştur.

Tekrarı yapılan kelimelerin beyte kattığı anlam ya da bir pekiştirici olarak görevlerine bakıldığında Şahmaranoğlu'nun *tekrir*lerindeki çeşitlilik göze çarpar. Bir beytinde "beklemişim" kelimelerinin matla beytinin ilk ve ikinci mısralarında ben öznesini ve şairin hâletiruhiyesini anlatır şekilde ön planda tutulduğu görülür (G. 1/1). Zarf görevinde kullanılmış ikileme şeklindeki tekrarlar (G.1/1, G. 1/5, G. 2/3, G. 3/2, G.7/2) fiile olan vurgu artırılmıştır. İsim türünde tekrarlar (G. 2/2, G. 3/1, G.3/2, G. 4/6) genellikle tekrarı yapılan isim beyitte vurgulanmak istenen kavramdır. Bazı beyitlerde bir belgisiz sıfat görevinde kullanılarak kelimedeki sonraki kavram pekiştirilerek buna olan vurgu artırılmış, o kavramın tekliği ön plana

³ Hece ölçüsüne ve anlama bakıldığında bu kelime beyitte *çağlayanıdır* şeklinde olmalıdır. Muhtemelen dizgiden kaynaklı, "*çağlayanıdır*" şeklinde yazılmıştır.

çıkarılmıştır (G. 5/1). Bir başka beyitte ya...ya bağlacının tekrarıyla hem *tekrir* hem de *tecahül-i ârif* sanatı yapılmıştır (G. 5/2).

Şairin şiirlerinde klasik Türk şiiri beyitlerinde de sık kullanılan sanatlardan olan *teşbih-i belîğ*'e de bazı beyitlerde yer verilmiştir. Klasik şiir geleneğindeki klişe benzetmeleri de kullanan şair, kimi beyitlerinde özgün benzetmelere yer vermiştir. Gülün renk itibarıyla dudağa (G. 3/3), dudakların yine renk yönünden aleve (G. 5/1), dişlerin şekil ve renk bakımından inciye (G. 5/1) benzetilmesi gibi benzetmeler yanında orijinal teşbihler de kullanılmıştır.

Çevreyi temaşa eyleyen şair, mübalağa yoluyla etrafındaki güllerin çokluğuna değinir. Güllerin çevreyi kuşatması o kadar kesiftir ki güller ırmağı coşarak bendini yıkar, geçer. Gülün çokluğundan hareketle ırmağa teşbihi özgün söyleyişlerden biridir:

Bir gül bayramıdır Hasan, çevre dolmuş güllerle

Coşar **güller ırmağı**, gül bendini yıkar gül G.3/5

Sevgilinin gözlerinin rengi çam balına benzer:

Gözlerinin rengini aldınsa, **çam balından**,

Bakıp da dalmak için, gün döner akşam gider. G. 4/4

Aşağıdaki beyitte ilk mısradaki sevgilinin dudaklarını *teşbih-i belîğ* yoluyla güle benzeten şair, ikinci mısradaki *teşbih-i mufassal* yoluyla (benzeyen: gül, kendisine benzetilen: bir çöl alevi, benzetme yönü: yakar, benzetme edatı: gibi) güle benzeyen dudakları bu sefer de gönülleri yakan bir çöl alevine benzetir. Bir bakıma ikinci mısradaki benzetme ilkinin pekiştireci, anlamsal olarak tamamlayıcısı gibidir:

Bu gül dudaklar nerden, almış rengini bilmem,

Bir çöl alevi sanki gönülleri yakar gül G.3/3

Aşağıdaki örnek beyitte ise şair *teşbih-i maktûb* yoluyla sevgilinin dudağının şekerden daha tatlı olduğunu söyler. Benzeyenle kendisine benzetilenin kıyaslanıp yer değiştirdiği tek örnektir:

Şekerden tatlı senin **dudağını** severim

Ayvacak tüyü bitmiş yanağını severim G.2/1

Teşhis sanatına yer verilen örnek beyitte, insana has çıldırmak vasfı, narçiçeğine yüklenerek kişileştirme yapılmıştır. Sevgilinin dudağını gören nar çiçeği, onun kadar alımlı ve güzel olmadığı için bu durum karşısında çılgına döner:

Bir dudak ki yüzünde, çıldırır **narçiçeği**.

Görse onu ham ervah, billâh pişmez, ham gider. G.4/3

Beytin ikinci mısrasındaki *gül gül* ikilemesi gülmek manası ve gülün kendisini çağırarak anlamlarında tevriyeli kullanılmıştır:

Ne denir bana söyle, şu güle âşık olsam?

Gül gül diye haykırsam, güller benden bıkar gül. G.3/4

Yaz ve kış arasındaki *tezatı* sembolik olarak kullanan şair, bu kelimelerle esasen ruh dünyasındaki kararsızlıkları ve korkuyu anlatmıştır:

Yaz mevsimi geçerken gelir **kışın** korkusu

Bu korkuyu ömrümün tamamında göreyim G.6/4

Gündüz, aydınlıkta sevgilinin yolunu gözlemek belki geceye göre daha kolaydır. Gece, hüznü, bitmek tükenmek bilmeyen ve geçmeyen zamanı anlatır. Şairin beytinde alında gündüz de gece de birer sembol, birer istiâredir. Gündüz kolaylığın, gece ise zorluğun benzetilenidir. İki kavram arasındaki zıtlıklardan da istifade eden şair, edebî bir üslupla bekleminin zorluğunu özellikle de gece kelimesinin çağrışımlarını kullanarak vermiştir:

Ben senin yolunu ki bir nice beklemişim

Gündüzü söyle bırak hep **gece** beklemişim G.1/1

Tahmis Nazım Şekliyle Yazılmış Şiirler

Hasan Şahmaranoğlu'nun *Almila* isimli eserinde, gazellerden hemen sonra 1 tazmin ve 7 tahmis yer alır (Şahmaranoğlu, 2018, s. 58-72). Sırasıyla Kilisli Abdullah Serbest Efendi⁴ (ö. 1882), Abdullah Ercan Bey⁵ (ö. 2011), Avni Keçik Hoca⁶ (ö. 2007), Nihad Ferah⁷ (ö. 2016), Edirneli Nazmi⁸ (ö. 1585/1586?), Muhsin Macit⁹ ve Uğur Elhan¹⁰'ın gazellerine tahmis yazılmıştır. Şahmaranoğlu, tahmislerinde Hasan ismini kullanmıştır. Şairin tahmis yazdığı bazı şairlerle bizzat tanışmış, bazılarının ise şiir tarzlarını kendine yakın bulmuştur.

Gazellerinde olduğu gibi tahmislerinde de klasik Türk edebiyatı geleneği unsurlarından çokça istifade eden şair, tahmis yaptığı gazellerin muhtevasını ve anlam dünyasını dikkate alarak genellikle bunlarla içerik olarak uyumlu mısralar yazmıştır. Yine gazellerde olduğu gibi başta teşbih olmak üzere birçok edebî sanattan istifade edilmiştir. Özellikle âşıkâne tarzda yazılmış tahmislerde klasik şiirimizin istiâre ve mecazlarından sıkça yararlanılmıştır.

Sevgilinin güzellik unsurları (sevgilinin ve sevgilinin yüzünün güle benzetilmesi, dudakların lal taşına, goncaya ve kora benzetilmesi, boyun servi ağacına benzetilmesi, kirpiğin oka benzetilmesi, gamzenin hançere benzetilmesi, saçın dağınık ve perişan olması), sevgili dışındaki benzetmeler/tasavvurlar (canın/gönlün kuşa benzetilmesi, âşığın ayrılıktan yüzünün sararması), klasik şiir geleneğinde çok tesadüf edilmeyen orijinal benzetmeler (aklın tarumar olmuş bağa teşbihi, gönlün yanan ocağa benzetilmesi, ruhun kısrağa benzetilmesi, yüreğin dağa benzetilmesi) deyimler (ciğeri kebab olmak, gam çekmek), klasik şiirde beyitlerde sıkça geçen çiçek adları (gül,yasemin), kalıplaşmış motifler/mazmunlar (gül-bülbül), misk, amber, klasik şiir geleneğinde sevgili için kullanılan istiâreler, nitelemeler (sanem, ruh-ı revân, dil-rübâ), aşk hikâyelerine göndermeler (Kays-Leylâ) vb. kullanılmıştır.

Şahmaranoğlu'nun tahmisini yaptığı gazellerden bazıları dinî-didaktik özellik gösterdiğinden, şair tarafından eklenen mısralar da aynı doğrultuda olmuştur. Avni Keçik Hoca ve Nihad Ferah'ın gazellerine yaptığı tahmisler daha çok zamaneden şikâyet konulu, didaktik üslubun/tarzın kullanıldığı şiir örnekleridir. Yer yer şairin Türkçü bakış açısına dair söyleyişler de görülür. Bunun dışında bazı dinî ve tasavvufi kelime ve kavramlarla kaynağını İslam dininden alan ahlaki öğütlere de yer verilmiştir (nefisle cihat eylemek vb.). Diğer tahmisler aşk, sevgili, ayrılık, hüznün konulu olup daha çok âşıkâne tarzda yazılmıştır.

⁴ 19. Yüzyılda yaşamış klasik Türk edebiyatı şairi, mutasavvıf.

⁵ Şair, eski Çorum senatörü.

⁶ Şair, Türkçe öğretmeni.

⁷ Şair, emekli din görevlisi.

⁸ 16. Yüzyılda yaşamış klasik Türk edebiyatı şairi.

⁹ Şair, Eski Türk edebiyatı profesörü.

¹⁰ Şair, emekli öğretmen.

Tahmislere imla açısından bakıldığında özellikle Farsça yapılı tamlamaların yazımında bazı hatalar vardır. Bu hataların şairin imla bilgisinden veya baskı ya da redaksiyon kaynaklı farklı bir teknik kusur mu olduğu hususuna girmeden konuyla ilgili yalnızca not düşmek istiyoruz. Rûh-i revân, gonçe-fem, bezm-i Cem, misk ü amber, gül-endâm (Develioğlu, 2016) ifadeleri sırasıyla basılı eserde ruhi-revan, gonçe-i fem, bezmi-cem, misk-i amber, gül endam şekillerinde yazılmıştır. Bunların dışında da bazı yerlerde yazım hataları vardır.

Tahmislerde Şahmaranoğlu'nun kullandığı birçok deyim vardır: Ağzı dili kurumak, bağı yanmak, ciğeri dağlanmak, ciğeri kebab olmak (Aksoy, 1984, s.567), ciğerini yakmak (Aksoy, 1984, s. 567), duman olmak (Aksoy, 1984, s. 613), gam çekmek (Aksoy, 1984, s. 660), hem kel hem fodul, kafese girmek, yere sermek, yüz sürmek, yüzü sararıp solmak, saçına aklar düşmek (Aksoy, 1984). Bunların dışında şairin, yağlı tombul olmak şeklinde kendine özgü bir kullanımı da vardır.

Abdullah Sermest Efendi'nin Divanı'nda, *Sâkî hele kalk bâdeye bak vakt-i seher bu/Sen sâat-i dünyâyı bilin tizce geçer bu* matlalı 8 beyitlik gazelin (Şahin, 1998: 244) 5 beyti (1.beyit, 4.beyit, 5.beyit, 6.beyit, 8.beyit) Şahmaranoğlu tarafından tahmis edilmiştir. Tahmisi yapılan zemin gazelin Latin harfleriyle yayımlanmış beyitleriyle Şahmaranoğlu'nun eserine alınanlar arasında bazı yazım ve imla farklılıkları bulunmaktadır. İlk beytin 2. mısrasındaki *tizce* kelimesi *Almula*'da *ince* şeklinde alınmıştır. 4. beytin ilk mısrasında *pîr-i mugân* olması gereken tamlama Şahmaranoğlu'nun tahmisinde *piri muğan* şeklinde yazılmıştır. Sonraki beyitlerde de bazı yerlerde yayımlanmış şiirlerden farklı yazımlar bulunmaktadır.

Abdullah Sermest Efendi'nin zemin gazelinin vezni *Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Feûlün* şeklindedir. Zemin gazelin üzerine Şahmaranoğlu tarafından eklenen mısralar 14'lü hece ölçüsündedir. Zemin gazeldeki hece sayısı, uzun ünlüler ve aruz kaideleri dışında düşünüldüğünde, son beytin ikinci mısrası haricindeki diğer mısralar hece sayısı bakımından Şahmaranoğlu'nun ekledikleriyle uyumludur. *Ahvâlîmi sûfilere teftîşe ne hâcet/Sermest yatar mest kakar mest gezer bu* (Şahin, 1998, s.244) beytinin ikinci mısrası 11 heceden oluşur. Mısranın *Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Feûlün* kalıbına uygunluğu mest kelimelerinde med yapılmasıyla sağlanır.

Abdullah Ercan'ın zemin gazeli 15'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Şahmaranoğlu'nun mısraları da aynı şekilde gazelle uyumlu olup 15'li hece ölçüsündedir. Ercan'ın gazelinde klasik Türk şiiri gelenek unsurlarından, mazmunlarından bolca istifade edilmiştir. Aynı şekilde Şahmaranoğlu'nun gazelle eklenen mısralarında da gelenek unsurlarının çokluğu dikkat çeker. Bu tahmiste klasik Türk şiirinin kendine has havası da belirgindir. Başta sevgiliyle ilgili güzellik unsurları olmak üzere, klasik Türk şiiri dünyasının zenginlikleri tahmise yansıtılmıştır: Sevgilinin boyu (rûh-ı revân), sevgilinin dudağı (gonçe-fem), sevgiliyle ilgili kullanılan kalıplaşmış kelime, niteleme ve benzetmeler (dil-rübâ, sanem, gül), klasik aşk hikâyelerine göndermeler (Kays Leylâ vb.) vardır.

Avni Keçik'in zemin gazeli aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Gazelin vezni *Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün* olup mısralar aynı zamanda 15'li hece ölçüsüyle uyumludur. Şahmaranoğlu'nun mısraları ise 14'lü hece ölçüsüdür. Avni Keçik'in gazelinde genel hatlarıyla zamandan şikâyet konusu işlenirken, yer yer didaktik bir üslup tercih edilmiştir. Şahmaranoğlu'nun mısraları da konu bakımından zemin gazelle uyumlu olup yakınma ve şikâyet üslubuyla yazılmış, zaman zaman da hikemî bir üslup kullanılmıştır. Aşağıdaki tahmis bendinde hem Avni Keçik'in hem de Şahmaranoğlu'nun hikemî söyleyişi görülür:

Geri kalma toplumdun, çalış ve öl rızık için

Gam çekme zaman zaman üzme gönül rızk için

Tasa sana gerekmez biraz da gül rızk için

Allah Allah can kuşum ey müsterih ol rızk için

Gülü bağdan sarfi nazar hare iman olmadım (Şahmaranoğlu, 2018, s. 63)

Nihad Ferah'ın Şahmaranoğlu tarafından tahmisi yapılan gazeli *Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün* vezniyle yazılmış olup 15'li hece ölçüsüyle uyumludur. Şahmaranoğlu'nun mısraları ise 14'lü (7 +7) hece ölçüsüyle yazılmıştır. Ferah'ın gazeline, bir Müslüman'da olması gereken bazı ahlaki nitelikler didaktik bir tarzda anlatılırken, şair *ben* unsurunu özellikle ön plana çıkararak bu hususta kendi hayat ve davranışlarını örnek olarak sunmuştur. Hakeza Şahmaranoğlu'nun mısraları, muhteva olarak gazelle uyumlu olup yer yer dinî göndermelerin de olduğu didaktik bir tarzdadır:

Hasan bu dünya fena nefsinle eyle cihad

Kalır ancak dünyada hürmetle anılan ad

Tanrı yüce şükür et sığın affına bihad

Her işinde Hakkı mizan eyledin şükr et Nihad

Hamdüllillah kendi vicdanımda mesul olmadım (Şahmaranoğlu, 2018, s. 66).

Şahmaranoğlu'nun tahmis söylediği şairlerden diğeri de Edirneli Nazmî'dir. Edirneli Nazmî'nin gazeline yazdığı tahmiste diğerlerine göre daha sade ve yalın bir dil kullanmıştır. Bahsi geçen tahmiste ilgili kısa yazısında Mahmut Kaplan, şairin aradan asırlar geçmiş olmasına rağmen Edirneli Nazmî'nin gazeline tahmis yazmasını, şairlerin ruh akrabalığıyla ilişkilendirerek Şahmaranoğlu'nun gelenekle ilgisine ve gelenekten beslenen tarafına vurgu yapmış, tahmisten örnek mısraları kısaca değerlendirmiştir (Kaplan, 2018, s. 75-77). *Gönlüm odla için için yanan ocağa dönmüştür, Aklimi sorma tarumar olan bir bağa dönmüştür, Beklenen gelmez diye sarardım soldum korkudan, Gül dökmüşüm omzuna aldığı şallar üzre, Bir çöl içre düşmüşüm ki kaybolmuştur yolum izim* mısralarını değerlendiren Kaplan, esasen Şahmaranoğlu'nun muhayyilesinin kudretine, mısralarındaki orijinalliğe, özgün söyleyişine ve benzetmelerine dikkat çeker. Kaplan'ın belirttiği üzere Şahmaranoğlu'nun Edirneli Nazmî ile olan ruh akrabalığı kanaatimizce, gelenekle olan irtibatı, ilgisi ve bilgisi yanında, bazı manzumelerinde sade ve yalın Türkçe kullanımına dikkat etmesi ve Şahmaranoğlu'nun da dünya görüşü gereği bu durumu zımnen takdir etmesi ve Edirneli Nazmî'nin bu yönüne gönderme yapmasıyla da alakalıdır. Birçok divan şairi içerisinde Edirneli Nazmî'nin seçilmesi Türkçe noktasındaki duyarlılığıyla da ilgilidir. Nitekim Şahmaranoğlu'nun birçok eserinde ve şiirlerinde bu duyarlılığı gözlemlemek mümkündür.

Tahmislerin içerisinde yaklaşık dört asır önce yaşamış bir divan şairinin şiirlerine tahmis söylenmiş olması kıymetlidir. Bu, şairin Türk edebiyatı noktasındaki hassasiyeti ve duyarlılığıyla da alakalıdır. Günümüzde eski popüleritesini yitiren divan şiiri geleneğinin, modern şairlerce ya da halk şairleri tarafından tahmis yazma ya da gönderme yapılarak anılması önemlidir. Şahmaranoğlu'nun bu hususta Edirneli Nazmî'yi seçmesi, kendi hayat görüşü ile Nazmî'nin Türkçe noktasındaki bakışıyla da ilgilidir. Nazmî'ye yazılan tahmis, bir bakıma Şahmaranoğlu'nun şairi hayırla yad edip kıymetini takdir ettiğini gösterir. Ayrıca tahmiste sade ve yalın bir Türkçe kullanmış olması da Nazmî'ye bir gönderme gibidir.

Muhsin Macit'in, 14'lü (7+7) hece ölçüsüyle yazdığı *Gönlümdeki alevi söndürmek yele düştü/Figân eyledi bülbül güle velvele düştü* matlalı gazeline tahmis eden Şahmaranoğlu'nun mısraları da 14'lü (7+7) hece ölçüsüyle yazılmıştır. Klasik Türk şiirinin kelime kadrosu,

mazmun, mecaz, benzetme ve telmih unsurlarından yararlanan Macit'in gazeline gelenekte olmayan hatta günlük hayatın içindeki yeni söyleyişler ve ifadeler de yer alır: Elini tutma şansı, açtı deli bayrağın vb. (Şahmaranoğlu, 2018, s. 69-70). Şahmaranoğlu'nun Macit'in gazeline yazdığı tahmiste yine gazele paralel olarak gelenek unsurlarına yer verilmiştir. Bunun yanında; ruh kırsağı, uzay çağı, altın saçaklı şal gibi geleneğin dışındaki ifade ve benzetmelere de yer verilmiştir.

Uğur Elhan'ın 15'li (8+7) hece ölçüsüyle yazdığı *Tut ki cânım açmaya gül senin endâmın yeter/Bağrımı odlara yakan sabah akşamın yeter* matlalı gazeline ise 14'lü (7+7) hece ölçüsüyle tahmis yazmıştır.

Tablo 1: Tahmis yapılan gazeller¹¹

	Matla Beyti	Vezin
Abdullah Sermest Efendi	<i>Saki hele kalk, bâdeye bak, vakt-i seher bu Sen saati dünyayı bilin ince geçer bu</i>	Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Feülün
Abdullah Ercan Bey	<i>Gel ey sanem şarabı doldur ki keder vaktidir Perişan zülfün içre perişanım ver vaktidir</i>	15'li (8+7) hece ölçüsü
Avni Keçik	<i>Meyhane-i dehr içinde hiç şadımın olmadım Her gün ahla geçti ömrüm dosta mihman olmadım</i>	Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilâtün/Fâilün
Nihad Ferah	<i>Halisen Rabbime Abid, gayriye kul olmadım Daima evsatı buldum, kasırı tul olmadım</i>	Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün
Edirneli Nazmî	<i>Başım ahımla dumanlı yüce bir dağa dönmüştür Gözüm yaşımla su dolmuş iki bardağa dönmüştür</i>	Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün
Muhsin Macit	<i>Gönlümdeki alevi söndürmek yele düştü Figân eyledi bülbül güle velvele düştü</i>	14'lü (7+7) hece ölçüsü
Uğur Elhan	<i>Tut ki cânım açmaya gül senin endâmın yeter Bağrımı odlara yakan sabah akşamın yeter</i>	15'li (8+7) hece ölçüsü

Tazmin

Tazmin bir dize ya da beytin başka bir şair tarafından herhangi bir nazım biçimine tamamlanmasına ve bu şekilde yazılan şiire denir. Dize ve beyit bir kaside ve gazel içinde tazmin edilebilir (Dilçin, 1982, s. 276). *Almıla*'da *Meçhul Bir Şairin Bir Beytini Tazmin* başlığıyla verilen 5 beyitten oluşan tazminin (Bkz.: Ekler) kafiyelenişi xa/xa...xa şeklinde olup kıta nazım şekline benzemektedir. 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Şahmaranoğlu'nun gazel ve tahmislerinde olduğu gibi tazmininde de klasik Türk şiiri gelenek unsurlarından yararlanılmıştır. Arapça ve Farsça kökenli gelenekte de yaygın

¹¹ Tabloda verilen beyitler *Almıla* eserinde olduğu şekliyle herhangi bir müdahalede ve düzeltmede bulunmadan olduğu şekliyle alınmıştır.

kullanılan dilber, bâde, nûş etmek, ser, servi, sahn-ı çemenzâr, Mecnûn, şeb-i hicrân vb. kelime ve terkipleri kullanan şairin yer yer Türkçe hassasiyetinden kaynaklanması muhtemel olan ve klasik şiir geleneğinde daha çok Arapça ya da Farsçaları ile yer alan bulut (ebr, sehâb), eş olmak, günler, geceler gibi kelimelerle, gel gel etmek gibi Türkçe deyimlere de yer verdiği görülür.

Sonuç

Klasik Türk şiiri geleneği yaygın anlamda bünyesindeki şekil ve muhteva kalıplarıyla ve klasik özellikleriyle günümüzde var olmasa da kısmi olarak Cumhuriyet sonrasında da örnekler vermiş, kimi şairlerce bazen şekil bazen de muhteva değişikliklerine uğrayarak günümüze kadar gelmiştir. Ayrıca klasik şiir geleneği unsurlarının yansımaları yalnızca modern tarzda şiir yazan, tanınmış şairlerde olmamış, taşra şehirlerde de geleneğin yansımaları sürmüştür. Kilis gibi tarihte önemli güzergâhlar üzerinde bulunan, kültür, sanat ve edebiyat noktasında önemli şahsiyetler yetiştiren şehrin dokusunda bu geleneğin izlerini fazlasıyla bulmak mümkündür. Şehrin yetiştirdiği klasik Türk edebiyatı şairleri dışında, yaşayan bir kültür hazinesi olarak Hasan Şahmaranoğlu'nun da klasik şiir geleneğine olan teması kıymetlidir.

Şahmaranoğlu'nun şiir dünyasının ana iskeletini klasik Türk şiiri geleneği oluşturmaya da klasik Türk şiiri nazım şekilleriyle verdiği örneklerle geleneğe dair unsurların kullanımı, günümüzde geleneğin muasır şairlerin şiirlerindeki yansımalarını görmek bakımından önemlidir. Kilis'in klasik edebiyat geleneği hususunda yetiştirdiği tarihî kişilikler, edipler ve şairler, şehrin bu noktadaki tarihsel ve kültürel potansiyele haiz olduğunu da gösterir. Bu noktada Şahmaranoğlu'nun mevzubahis şiirleri, bu kültürel potansiyel dikkate alınarak incelenmeli, bu gözle yaklaşılmalıdır.

Şairin, *Almıla* adlı eserindeki klasik Türk şiiri nazım şekilleriyle yazdığı şiirleri muhteva olarak çeşitlilik arz eder. Geleneğe dair unsurlardan istifade eden, gelenekten beslenen şair, zaman zaman kendine has ifade kalıpları, benzetmeler ve geleneğin dışındaki öğelere de yer vermiştir. Şairin gazel ve tahmislerinde kırmızı renk ve bu rengi çağrıştıran kavramlara genişçe yer verilir. Özellikle çiçeklerden rengi ve çağrışımlarıyla aynı zamanda bir benzetme unsuru olarak gül, sıkça zikredilir. Klasik şiir geleneğinde birçok şairce kullanılan, yine kırmızı rengi çağrıştıran bâde, şarap gibi kelimelerle sevgiliyle alakalı güzellik unsurlarından kızıl renkteki dudak ve güle benzetilmesiyle yüz gibi unsurlara yer verilmiştir. Bu noktada bir üslup özelliği ya da şairin şahsi tercihi noktasında mevzubahis şiirlerdeki kırmızı rengin özellikle tercih edildiği düşünülebilir. Gazel ve tahmislerdeki gül motifi, kırmızı rengi çağrıştırmaya yönüyle, gerçek anlamıyla, bazen metafor olarak ve çoğunlukla da sevgili ve sevgiliyle alakalı bir benzetme unsuru olarak verilir. Gülün geçtiği yerlerde tekrar sanatı yoluyla da güle olan vurgu artırılmış, gül pekiştirilmiştir. Kısaca, şairin zihnindeki sevgili imajı gülle fazlaca ilişkilendirilmiştir.

Şahmaranoğlu'nun şiirlerinde edebî sanatların kullanımındaki çeşitlilikle özellikle belirli edebî sanatların şiirlerdeki sıklığı dikkat çekicidir. Şairin gazel, tazmin ve tahmislerinde; *açık istiâre*, *istifhâm*, *kapalı istiâre*, *mecâz-ı mürsel*, *mübalağa*, *nidâ*, *tecâhül-i ârif*, *tecrîd*, *telmih*, *tekrir*, *tenasüp*, *teşbih-i belîğ*, *teşbih-i mufassal*, *teşbih-i tafdili*, *tevriye*, *tezat* gibi edebî sanatlar kullanılmıştır. Bunların içerisinde tekrar sanatının çokluğuyla, mısra ya da beytin farklı yerlerinde ve farklı işlevlerde kullanımı dikkat çeker. Tekrar, şairin şiirlerinde ahengi sağlayan, bir üslup özelliği olarak da şiirlerine sirayet etmiş bir sanattır.

Klasik şiir geleneğinin taşradaki izleri noktasında Şahmaranoğlu'nun şiirleri, klasik şiir geleneğinin yaşayan, canlı izleri olması bakımından kayda değer olup yine geleneğin yansımaların farklı şehirlerdeki şairlerde sınırlı örneklerle de olsa tespiti ve değerlendirilmesi hususunda çalışmamızın model olacağı kanaatindeyiz.

Kaynakça

- Aksoy, Ö. A. (1984). *Atasözü ve deyimler sözlüğü*. 4.baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Başçılar, S. (1998). *Kilisli divan şairleri antolojisi*. İstanbul: Kilis Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları.
- Çakır, M. (2016). 1980 sonrası Türk şiirinde divan şiiri nazım şekillerinin kullanımına dair. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 653-684.
- Devellioğlu, F. (2016). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. 32.baskı. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin, C. (1983). *Örneklerle Türk şiiri bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erdoğan, K., Akgül, S. (2016). Divan şiirinde gül redifli gazeller üzerine bir inceleme. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40 (2), 53-65.
- Hüküm, M. (2018). Hasan Şahmaranoğlu'nun şiirleri üzerine bir değerlendirme. Hüküm, M. (Ed.) *Kilis'te bilge bir kalem Hasan Şahmaranoğlu* (s. 89-98). Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi KİTAM Yayınları.
- Hüküm, M. (2019). Bekir Vahid-i Zaman/Âşık Kutlu, Hasan Şahmaranoğlu, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim adresi: <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/bekir-vahidi-zaman-asik-kutlu-hasan>.
- Kanter, M. F., Genç, A. (2023). *Kilis'te edebî hayat*. Yıldırım, M.A. (Ed.) *Geçmişten günümüze bilge şehir Kilis* 2. cilt, (s. 654-709). Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Yayınları.
- Kaplan, M. (2018). *Hasan Şahmaranoğlu'nun bir tahmisi üzerine notlar*. Hüküm, M. (Ed.) *Kilis'te bilge bir kalem Hasan Şahmaranoğlu* (s. 75-77). Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Kilis Tarihi ve Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Karadoğulları, E. (2018). *Hasan Şahmaranoğlu*, Hüküm, M. (Ed.). *Kilis'te bilge bir kalem Hasan Şahmaranoğlu* (s. 55-60). Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi KİTAM Yayınları.
- Kurnaz, C. (1997). *Türküden gazele: Halk ve divan şiirinin müşterekleri üzerine bir deneme*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Macit, M. (2013). Hasan Şahmaranoğlu'nun şiirlerine dair. Şener, H. (Ed.) *I. Uluslararası Muallim Rifat Kilis ve Çevresi Sempozyumu* (s. 441-444). Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Şahin, A. (1999). *Kilisli Abdullah Sermest Tazebay Divanı*. Ankara: Uygur Tazebay Yayınları.
- Şahin, A. (1998). *Kilisli Abdullah Sermest (Hâlis) Divanı (Metin-İnceleme)*. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=0eWk_kdnUOCTr29cmTgmig&no=0eWk_kdnUOCTr29cmTgmig)
- Şahmaranoğlu, H. (2018). *Almila*. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Kilis Tarihi ve Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Tietze, A. (2016). *Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügati*. 1. cilt. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Tietze, A. (2016). *Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügati*. 2. cilt. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Tietze, A. (2016). *Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügati*. 3. cilt. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1932). *Kilis tarihi*. İstanbul: Burhaneddin Matbaası.
- Yılmaz, F. (2017). Modern Türk şiirinde divan şiiri geleneğinden yararlanma sorunu. *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi*, 3 (1), 61-92.
- Yüksel, S. (1963). *Şeyh Gâlip eserlerinin dil ve sanat değeri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Ekler

Gazel-1

Ben senin yolunu ki bir nice beklemişim
Gündüzü söyle bırak hep gece beklemişim

Bir duygu seli ile donanarak günbegün
Ya yaşmaklı bir sultan ya ece beklemişim

Sona ermekte ömrüm hep beklemekle geçti
Bir gizdir ki içimde gizlice beklemişim

Bir güzel ki gönlümü tarumar eder aşkla
Aklı havaya salıp delice beklemişim

Kütür kütür göğsümün vurduğu olur Hasan
Kapılmadım cünuna usluca beklemişim (Şahmaranoğlu, 2018, s. 51)

Gazel-2

Şekerden tatlı senin dudağını severim
Ayvacık tüyü bitmiş yanağını severim

Gözlerinle çevreye tatlı tatlı bakarsın
O güzel gözlerinin kapağını severim

Kapkaradır saçların arasına gül korsun
Tel tel tararsın onu tarağını severim

Sekerek yürüyorsun hayran kalıyor bakan
Sekişine bakarak ayağını severim

Bir güzelsin dünyada görür Hasan bes seni
Anlatılmaz o güzel kucağını severim (Şahmaranoğlu, 2018, s. 52)

Gazel-3

Bir gül çağlayandır, gül karışır akar gül.
Gül ile gül gül olup, gül göğsüne takar gül,

Gül yağmakta çevreye bir gül yağmurudur bu,
Gül takmış gözlerine, pembe pembe bakar gül.

Bu gül dudaklar nerden, almış rengini bilmem,
Bir çöl alevi sanki gönülleri yakar gül.

Ne denir bana söyle, şu güle âşık olsam?
Gül gül diye haykırsam, güller benden bıkar gül.

Bir gül bayramıdır Hasan, çevre dolmuş güllerle,
Coşar güller ırmağı, gül bendini yıkar gül. (Şahmaranoğlu, 2018, s. 53)

Gazel-4

Şu güzelin ardından, sanki bir parçam gider.
Gönlüm coşarak ona, yarım değil tam gider.

Aldınsa rengini sen, buğday tanelerinden,
Bu yanık tene benden, binlerce selam gider.

Bir dudak ki yüzünde, çıldırır narçiçeği.
Görse onu ham ervah, billâh pişmez, ham gider.

Gözlerinin rengini aldınsa, çam balından,
Bakıp da dalmak için, gün döner akşam gider.

Çıldırır beni şimdi sekerek yürüyüşün,
Durma yürü ey güzel, sonra bu ilham gider.

Sor Hasan bu sevgili, hangi kentin güzeli?
Bilmezsem gönlüm yanar gam üstüne gam gider. (Şahmaranoğlu, 2018, s. 54)

Gazel-5

Dudakların zapt olmaz bir alev hanesidir
Dişler yakuta konmuş bir inci tanesidir

Saçlarının düşüşü bembeyaz omuzları
Ya şeytanın oyunu ya Tanrı cilvesidir

Gözlerinde Erzurum taşının pırıltısı
Bir ışık demeti ki gecenin halesidir

Dudaklarından akan billur kadehlerden su
Anlatamadım gitti bir gül şelalesidir

Kırmızıya vurgunluk gülde olunca Hasan
Gönül sevda yolunda gülün meyhanesidir (Şahmaranoğlu, 2018, s. 55)

Gazel-6

Seni bir başka günün akşamında göreyim.
Yeni gelmiş baharın devamında göreyim

Bir hüznün ki gün gelir olursa konuğumuz
Odamın köşesinde makamında göreyim

Oluşur gönlüm içre duygulardan bir nakış
Çehremdeki bu hüznü anlamında göreyim

Yaz mevsimi geçerken gelir kışın korkusu
Bu korkuyu ömrümün tamamında göreyim

Eğer Hasan böylece gelir geçerse dünya
Bu mutluluk anını zamanında göreyim (Şahmaranoğlu, 2018, s. 56)

Gazel-7

Bir güzel geçer burdan gözlerimde iz kalır
"İtur"la dolar çevre tatlı bir geniz kalır

Ayağında pantolon sekerek yürüyüşü
Hop hop oynatır beni sap sarı beniz kalır

Neler gelir aklıma hep düşünür dururum
Açıklamam kimseye aramızda giz kalır

Bir buluz giyer tüliden bembeyaz omuzları

Söylemek ayıp bende kırılmadık diz kalır

Şu hayat geleneği sende biraz kıt Hasan

Bu dünyadan gidersem bu dünya ıssız kalır (Şahmaranoğlu, 2018, s. 57)

Meçhul Bir Şairin Beytini Tazmin

Gel ey cilâ-cû dilber bâdeyi nûş edelim

Geçmesin bu serhoşluk bulut gibi serimden

Servi endam salınır sahn-ı çemenzâr içre

Çağırırsam gel gel etsem bakmaz dâr-ı derimden

Gelse bu asra Mecnûn eş olur bu gedaya

Hane berduş yansa da billah kalkmam yerimden

Saymakla bitmez günler geceler geçti sensiz

Şeb-i hicrân-ı mâtem gitmedi üzerimden

Mümkün değil ol şuh-ı cilâ-cû ile ülfet

Ömrüm gibi süratle geçer reh-güzerimden (Şahmaranoğlu, 2018, s. 58)

Kilisli Şair Abdullah Sermest Efendi'nin Bir Gazelini Tahmis

Bir çiçek yağmurunda beklenen ilkbahar bu

Mevsimler son bulmadan gel içelim karar bu

Gül şerbetidir kanmam ciğerimi yakar bu

Saki hele kalk,badeye bak,vakti seher bu

Sen saati dünyayı bilin ince geçer bu.

Gel güzel bizi bugün kızıl dudakla kandır

Kuruyan gönlümüzü bir kıvılcımla kandır

Sarap içmek vesile gayemiz şimdi candır

Asma kızı mader, atamaz piri muğandır

Peh peh ne güzel validedir, yahşi peder bu.

Sen ayrı dünyadan bakarsan beni görme

Sevmek başka hesap, sevgini öne sürme

Seni sevdimse n'olur beni yerlere serme

*Geç köprübaşından, ne duron altına girme
Dikkatle gözet gör ne hatar içte hatar bu.*

*Işık saçan bahçede çiçekler sana döner
Ey gül yüzlü sevgili, ışıklar sende söner
Bir ülkedeyiz şimdi, şairler seni över
Açma gözün bade ile saki hemen ver
Açılrsa gözün korkum odur yoldan azar bu.*

*Bir hayal aleminde yaşamaktayız hayret
Çağlar geçmekte sonsuz, dünya dönmekte seyret
Ruhu Sermesti çağır Hasan ruhunu şad et
Ahvalimi sofilere teftişe ne hacet
Sermest yatar, mest kağar, mest gezer bu. (Şahmaranoğlu, 2018, s. 59-60)*

Abdullah Ercan Bey'in Bir Gazelini Tahmis

*Gel ey ruhi-revanım bu şeb ki kader vaktidir
Gel ey gonce-i-fem söylenecek eser vaktidir
Gel ey dil-i-rûba bu bezmi-cem hüner vaktidir
Gel ey sanem şarabı doldur ki keder vaktidir
Perişan zülfün içre perişanım ver vaktidir.*

*Yeter be gülüm yeter kaldır şu şarabı kabın
Yıkma Allah aşkına bu aşıkın mihrabını
Duymak istersen eğer gönlünün ıstırabını
Sineyi sazında tel tel gezindir mızrabını
Bir ezeli besteden ses veren teller vaktidir.*

*Kays gelsin Leyla'sının çölüne secde eylesin
Rengi âlâdır ki gör tülüne secde eylesin
Âşıklar saf saf gelüp gülüne secde eylesin
Salın sahn-ı çemende hüsnüne sevda eylesin
Laleler, nergisler, güller ve sümbüller vaktidir.*

*Gel ey serv-i semen endamın saran geysu ile
Şu sahn-ı çemende dolaş hu çeken kumru ile*

Dolsun gam çekme kadehler lebinin lübbü ile
Tiri müjgan tiği gamze hançeri ebru ile
İklimi sultanı aşk üstüne sefer vaktidir.

Hasan yine hublar durur karşında can içre can
 Hatıralar canlanır gözlerinde inci vü mercan
 Bir devri sükûn bir devri hazan başlar heyecan
Diz çöküp rahleyi aşka kitabı hüsnün Ercan
Hafızı sermesti olsun ta be seher vaktidir? (Şahmaranoğlu, 2018, s. 61-62)

Avni Keçik Hoca'nın Bir Gazelini Tahmis

İçtim kor dudaklardan asla duman olmadım
 Kıldım kendime ağır sapla saman olmadım
 Güçlü oldum sözümde özde yaman olmadım
Meyhane-i dehr içinde hiç şadıman olmadım
Her gün ahla geçti ömrüm dosta mihman olmadım.

Gözlerim çok şey gördü çok işlere ağladı
 Aşk ateşi kalbimi, ciğerimi dağladı
 Can kuşumu yâd eller sıkı sıkı bağladı
Hasretimle aşk-ı terim çağladı ah çağladı
Nence çektim derd-ü mihnet kim peşiman olmadım.

Geri kalma toplumdan, çalış ve öl rızk için
 Gam çekme zaman zaman üzme gönül rızk için
 Tasa sana gerekmez biraz da gül rızk için
Allah Allah can kuşum ey müsterih ol rızk için
Gülü bağdan sarfı nazar hare iyman olmadım.

Nale gördüm neyimi dinleyen her zerrede
 Kollar açıp dönerken inleyen her zerrede
 Kulaklarda top gibi çınlayan her zerrede
Yâd-ı hâyâl içre döndüm inleyen her zerrede
Döndü döndüm çark-ı devrân dilde peyman olmadım.

Ey Hasan bu dert üzre daha neler söyleyim

Bir dert ki dermanı yok derde derman eyleyim
Gel arkadaş gidelim ben her zaman böyleyim
Avniya sen dağı dađdan tüttün ama neyleyim
Hayli demdir ahu vahtan derde derman olmadım. (Şahmaranoğlu, 2018, s. 63-64)

Nihad Ferah'ın Bir Gazelini Tahmis

Her ise doğru baktım gayrı makul olamadım
Kel oldum inat oldum amma fodul olmadım
Birçok kişiye inat, yağlı tombul olmadım
Halisen Rabbime abid, gayriye kul olmadım
Daima evsati buldum, kasırı tul olmadım.

Türk olan, İslam olan kimseye kurmam tuzak,
Her rızka kefil olan Rabbil Âlemin Rezzak
Yiđit olan, mert olan kimseyi etmez mezzak
Hayra hasr etim hayatım, fitneden kaldım uzak
Adli insanla tanıştım, şerde makbul olmadım.

Hakkı adil olarak hak veririm her sese
Hakkı Haktan bilirim kalbimde yok vesvese
Hür dođdum, hür ölürüm asla girmem kafese
Hakkı ila uğruna düştüm beş-on kez mahpese
Mürtekip eyyam perest nezdinde mechul olmadım.

Bir âlemi temaşa doyamadım seyrine
Hürmetim var Tanrı'nın camisine, deyrine
Dayanmışsa haksızın kör bıçağı böğrüne
Her fakire eř ve yar oldum devamla hayrına
Müptezel melun sıffatla asla mepzul olmadım.

Hasan bu dünya fena nefsinle eyle cihad
Kalır ancak dünyada hürmetle anılan ad
Tanrı yüce şükür et sığın affına bihad
Her işinde Hakkı mizan eyledin şükür et Nihad
Hamdüllillah kendi vicdanımda mesul olmadım. (Şahmaranoğlu, 2018, s. 65-66)

Edirneli Nazmî'nin Bir Gazelini Tahmis

Gönlüm odla için için yanan ocağa dönmüştür.
Aklımı sorma tarumar olan bir bağa dönmüştür.
Ruhumsa içinde cinler dolaşan konağa dönmüştür.
Başım ahımla dumanlı yüce bir dağa dönmüştür.
Gözüm yaşımla su dolmuş iki bardağa dönmüştür.

Nice düşmüşüm bu yollara sevgiliye saygıdan
Gözlerim kan çanağı oldu gece ve gündüz uykudan
Beklenen gelmez diye sarardım soldum korkudan.
Kara su olup akardı yaşım her çağ kaygıdan
Bu çağ üş kan gelir olup kızıl ırmağa dönmüştür.

Yolcuyum o sevgili için tutundum kolları üzre
Gül dökmüşüm omzuna aldığı şalları üzre
Gülistanda salınırken çiğ düşer gülleri üzre
Benim bu varlığım kim var o yârin yolları üzre
Ayaklar tozuna düşüp kara toprağa dönmüştür.

Ayrılık odu yaktı beni sarardı soldu yüzüm
Düşe kalka yâre gittim kırıldı ah kolum dizim
Bir çöl içre düşmüşüm ki kaybolmuş yolum izim
O servin gül yüzü ayrıldığından bu benim benzim
Kışın şol sararıp solmuş olan yaprağa dönmüştür.

Bre Hasan bu nasıl şehir ki donanmış güllerle
Gezinir sokakta kızlar yüzünde pembe tüllerle
Alkış tutalım onlara gelin yükselen ellerle
Be Nazmi şehrimiz şol huriye benzer güzellerle
Güzellik birle huriler dolu uçmağa dönmüştür. (Şahmaranoğlu, 2018, s. 67-68)

Muhsin Macit Bey'in Gurbet Gazelini Tahmis

Diyar-ı gurbet çekti yolum şimâle düştü
Hicranla yandı bağrım yandı melale düştü
Bedr-i tam bekler iken döndü hilale düştü
Gönlümdeki alevi söndürmek yele düştü

Figân eyledi bülbül güle velvele düştü

Gökten yıldızlar yağdı yüreğimin dağına
Doludizgin giderken bindik ruh kırsırağına
Yıldızları sayarak geldim uzay çağına
Ülker yıldızı gökte öykündü turnağına
Hicabından yüzüne ayın bir hâle düştü.

Bülbüller gülistanda feryat ettiler hale
Bir gül endam büründü altın saçaklı şale
Çiçekleri topladı bir saçları seyyale
Lale nergis yasemin çıktılar istikbâle
Elini tutma şansı sadece güle düştü.

Figân edip bülbüller gömülünce göğsüne
Misk-i amber gül ile sürülünce göğsüne
Bakmak gerek düğmeler sökülünce göğsüne
Saçların tel tel olup dökülünce göğsüne
Açtı deli bayrağın bu gönül dile düştü.

Gönül kuşum takıldı pençesine şahinin
Gurbet içinde idi söylediği kâhinin
Bahr-i gurbette ne ki esamisi mahinin
Ülkesi yağma oldu gönül padişahının
Görelî fettan gözün tanımaz hale düştü.

Ciğerim kebab olup parça parça yandıkça
Şarab-ı aşka düşüp lal-i lebe kandıkça
Ey Hasan bu dünyayı ebet müddet sandıkça
Muhsin dâr-ı gurbette adını her andıkça
Gözyaşı revân oldu sanırsın sel düştü. (Şahmaranoğlu, 2018, s. 69-70)

Uğur Elhan Hoca'nın Yeter Redifli Gazeline Tahmis

Ey sevgili gel gitme gonca-i femin yeter
Yüzümü sürmek için bastığın zemin yeter
Çiçeklerle uğraşma sana yasemin yeter

*Tut ki cânım açmaya gül senin endâmın yeter
Bağrımı odlara yakan sabah akşamın yeter*

Pazarlarda satıldım ben nasıl peyleyeyim
Ağzım dilim kurudu neleri söyleyeyim
Tellal eline düştüm kimlere ne diyeyim
*Sermayemi sele verdim kârını ben neyleyim
İçme dersin tâkatimden düşmeye cânın yeter*

Devri devran dönerken görmez oldu gözlerim
Gençliğimi ah çeker zaman zaman özlerim
İhtiyar oldum artık beni çekmez dizlerim
*Zaman olur her biri bir pula değmez sözlerim
Beni lâl etmeye kalkan ayrılık gamın yeter*

Saçıma aklar düştü gözlerime yaş dolar
Her geçen bana güler binbir beddua salar
Gece gündüz uyumam gözlerim birden dolar
*Karakışta zemheride fırtınası saz çalar
Her fasılda tambur ile ud ile nâmin yeter*

Behey Hasan sus artık çevrenden oflar gelir
Bu şehrin güzelleri tertemiz saflar gelir
Raks ederek coşarak bezme taraflar gelir
*Bir o yandan bir bu yandan üstüne laflar gelir
Elhani'yâ sazı kırdın âh-ı encâmın yeter* (Şahmaranoğlu, 2018, s. 71-72)